

naam van haar „De lach ver-
dachte met de
leering al vele
helpt ons toch
hier de strijd
„werkelijkheid“
is en van hun
. En zoolang
geopenbaarde
lem geregeerde
hamen, lichte
„triumfantelijk
te beheerschen
word, werd het
haar „weenen“
en bezweek de
es Geestes.
oor Zich en
kerk doet, Zija
fte spreekt en
nd. Toen wist
niet pas daar
aan de belofte
ar wil zijn ge-
Want die be-
e alles beheer-
e l i j k h e i d.
iakt haar ver-
e belofte vol-
naakte lach is
het Gods con-
rdt opgeschort,
er komen gaat,
niet zullen ge-
Zelig zijn zij,
wege gelachen
llenstige hou-
iedereen graag
et leven en de
ook dat gaat
f. Maar lachen
e beloften der
racht van het
r den mensch.
roclameert een
meer op die manier
zich zelf isoleert
alienen met de
mensen die te
miserabel zijn
om serieus te
lezen.
K. S.

— en daarom
hen, niet maar
zaligheid — en
eeuwigen lach-
zheid de zalig-

H. J. S.

LIJK LEVEN

slagen, maar
AAGD; en die
ou aanvoeren:
t geslaagd wa-
en zeggen: hoe
vormen? Ja,
ladderbos en dr
t.

waarheid-als-
is om het niet
ng dus aan het
daarmee uit).
Bondt netjes
er is een knap
genre optisch

telijke memorie
lidaat bezwaar
e onderstelling
ezig is bij elk

ep, u doet nu
schreven heeft;
daarvan niets.
d. Want op bl.
cand." die om-
rland, vandaag
taat het bewijs,
shreven aan de
in het door dr

nkele zinsneden
uitspraken van
r geheel worden
n zij nu een te-
raad niet mag
voormelde uit-
alinea volgens
uitverkoren kin-
oop. Dit laatste
ij eventueel ten
e eerste alinea
DIE EERSTE

ALINEA WAS BINDEND VERKLAARD, en dat was
zoo pas door den „candidaat“ opgemerkt, K.S.), vol-
gens dit slot niet voor wedergeboren houden mag, —
daar ik anders aan de vrijmacht van God te kort zou
doen door iets te onderstellen, waarvan Hijzelf open-
baart, dat Hij het verborgen houdt.”

Hieruit blijkt dus, dat de candidaat wel degelijk
heeft gezegd wat dr de Bondt ontkent door hem ge-
zegd te zijn, en dat hij bovendien de heele synodale
wijsheid dadelijk heeft doen zien als zichzelf ver-
terende door tegenstrijdigheid.

En daarna komt dan dr de Bondt voor den derden
keer zijn „es ist nicht wahr“ uitstooten tegen ds Schep.
Ds Schep constateerde, dat cand. Schilder was ge-
weerd, al dadelijk den eersten keer (later trouwens
onophoudelijk), zakelijk was geweerd op dezen grond:
cand. S. verwerpt en bestrijdt als bindende leer der
kerk, dat de doop aan de kinderen de (onderstelde)
aanwezige inwendige genade bezegelt.”

ES IST NICHT WAHR, roept dan de Haagsche
man van j'accuse.

Maar de candidaat schreef, in dezelfde memorie,
bl. 47:

„Immers wordt door 1905 het „geheiligd“ op één lijn
gesteld met „wedergeboren“, en als ik dit laatste woord
versta in den zin dien het klaarblijkelijk daar hebben
wil..... dan kan ik deze nevenstelling niet erkennen.
Ik meen daardoor te kort te doen aan Schriftwoorden
als Hebr. 10: 29 en 1 Cor. 7: 14, waarbij ik het recht
wil houden ze op den doop van toepassing te achten;
dit recht zou ik mij ontnemen door een uitspraak te
aanvaarden, waarin het „geheiligd“ wordt geïnterpre-
teerd..... als die wedergeboorte insluitend.”

Als nu cand. Schilder aantoon, dat de inwendige
aanwezige genade ligt in de bindende formule, en dat
hij die daarom niet aanvaardt, en geen mensch kan
dat weerleggen, en ze zeggen toch tegen hem: u mag
niet preeken van den Heere Christus, nu niet, en
nooit, tenzij ge u bekeert van die ketterij en die in-
subordinatie, dan kan dr de B. negeeren wat hij wil,
en verzwijgen wat hij verkliest, het eenige resultaat
is, dat wij tot ds Bos zeggen: ziedaar uw medebidders,
laat hen niet wit zwart noemen.

Wij hebben medelijden met een synode, die voor de
zoooveelste maal moet worden voorbereid door een
dergelijke onwaarheidsprekerij, terwijl men meer en
meer op die manier zich zelf isoleert alienen met de
mensen die te miserabel zijn om serieus te lezen.
K. S.

Een antwoord aan de Gereformeerde ondertekenaars van Oosterbeek I en II

We hebben onzen lezers kennis gegeven van de
klacht, die de Geref. ondertekenaars van Oosterbeek
deden hooren. De kerkeraad van Heerenveen, die ook
door hen aangeschreven was, heeft het volgende ge-
antwoord:

GEREFORMEERDE KERK
TE HEERENVEEN.

HEERENVEEN, 30 April 1949.

Waarde broeders,

De Kerkeraad van Heerenveen heeft kennis genomen
van Uw „klagbrief“, ondertekend door 22 leden onzer
Kerken. Nu is het niet zijn bedoeling in dit schrijven
in te gaan op de inhoud van Uw brief, hij wil enkel
wijzen op de gevolgen, die de Oosterbeekse conferenties
hebben gehad voor het voortgaande werk der vrij-
making alhier, zich er evenwel van bewust, dat deze
gevolgen voor al onze Kerken dezelfde zijn. Deze ge-
volgen n.l., dat de z.g.n. „bezuarden“ in de gebonden
kerken zich verschuilen achter Uw actie en huns in-
ziens weer een motief hebben om de vrijmaking-van-
kerkzonden uit te stellen. De Kerkeraad van de Gere-
formeerde Kerk te Heerenveen wil er U op wijzen,
dat één familie het vorig jaar ten tijde dat werd be-
gonnen met het organiseren van de 1e Oosterbeekse
conferentie op het punt stond zich vrij te maken van
de kerkzonden, d.i. de enige weg waarlangs hereniging
kan komen, maar als gevolg van Uw actie het thans
nog niet nodig heeft geoordeeld zich te stellen onder
opzicht en tucht van de Kerkeraad alhier. Waarom
zou men ook? Door vrijgemaakten wordt zelf immers
beweerd, dat hun opvatting over artikel 31 K.O. een-
zijdig is!

U begrijpt, dat het voor een Kerkeraad steeds moeil-
ijker wordt de bezuarden er van te overtuigen, dat
zij om 's Heeren wil zich hebben vrij te maken van de
kerkzonden.

De Kerkeraad van de Geref. Kerk te Heerenveen
wil er U dan ook met nadruk op wijzen, dat als gevolg
van een en ander de ernst der vrijmaking-van-zonden
niet meer wordt gezien als voorheen, de noodzaak er
van steeds minder wordt gevoeld. Dit zijn geen inci-
dentele gevallen. U realiseert zich vermoedelijk niet
dat een kleine gemeente als Heerenveen nog steeds
om 's Heeren wil een strijd voert voor de vrijmaking
van zijn Kerk, een vrijmaking-van-zonden, welke strijd
door Uw actie, menselijkerwijs gesproken, 'n mislukking
draagt te worden. U hebt toch vroeger ook gestreden
voor deze vrijmaking, dit in gehoorzaamheid aan den
Koning der Kerk? Heeft de Koning der Kerk, die gis-
teren en heden Dezelfde is, U, De B. A. Bos, thans een
andere weg, 'n „noodweg“? (zie de Roep d.d. 16 April
l.l.) gewezen waardoor Ston ook kan worden gebouwd
„dan 'n „noodweg“, die niets maar dan ook niets gemeen
heeft met de vroeger door U aangewezen en alom ange-
prezen weg? Wanneer in de jaren 1944/45 vrijmaking
's Heeren eis was, geldt die eis dan niet meer in dezelfde
mate in 1949, kan het nu ook wel anders langs een

„noodweg“? Is dit verenigbaar met de stijl van 's Hee-
ren Huis?

Is zowel de strijd voor de vrijmaking, gevoerd door
Ds B. A. Bos in de jaren 1944/45, als de inhoud van
de Roep van 16 April 1949 betreffende „het voorstel
Amersfoort“ gehoorzaamheidswerk aan den Koning
der Kerk, die gisteren en heden Dezelfde is?

Een ding is ook de kerk van Heerenveen tot troost:
God houdt Zijn Kerk in stand. Dit neemt niet weg de
grote verantwoordelijkheid, die wij allen hebben. De
Kerkeraad van Heerenveen weet zich in 's Heeren weg
als hij — al is het met vele gebreken — de strijd voor
de vrijmaking-van-kerkzonden voortzet. Weet U zich
ook in 's Heeren weg, ondanks dat is gebleken dat U —
zij het onbewust — het werk der vrijmaking-van-kerk-
zonden tegenstaat?

Met br. groet,

(volgt ondertekening).

Logicisme of concreetheid?

Dr Berkouwer vindt het de moeite waard, de plaats
van een hoofdstuk in te ruimen aan de kwestie van
een „handdruk“ publiek en cordiaalst, tusschen twee
dominees die elkaar de hand reikten over „de rechter-
stoelen (van Christus) heen“; Toornvliet, Bos. Hij
vindt wat ds D. v. Dijk daarover zei (die deze pu-
blike ostentatie niet wou losmaken van de nog veel
publieker iudicia damnatoria of doemvonnissen) een
uiting van een logicisme, dat hij niet volgen kan.
Niet volgen kunnen is een bekend euphemisme tegen-
woordig, voor: ik ben niet als één van deze. En pas-
sant vertelt hij, nog steeds in een hoofdstuk, dat
ik destijds een presentje van hem — 't was na 1944
— niet wou ontvangen, en het terugzond. Ik was 't
geval al vergeten, maar geloof het graag, want ik zou
het vandaag nog doen.

Het komt ons voor, dat dr B. niet moet spreken van
logicisme bij ons, maar van gebrek aan concreetheid
bij hem en de zijnen. Ik geloof nog steeds niet, dat
hij weet wat hij zoal publiek onder-
teekend heeft, en welk visitekaartje hij heeft
laten drukken voor mensen, die, laat ons het maar
eens zoo zeggen, ouder waren dan hij, en op een be-
paald punt ruggegraat hadden, daar waar hij ze
miste. Dit laatste verwijten we hem niet; maar als
hij publiek zijn handteekening er-
gens onder zet, en dan stemt met een luid
„vóór“ in den naam des Heeren, wel, dan is het goed,
hem daaraan te herinneren. Dat is publiek. Wij za-
niken daar niet meer over; maar hij wil voortdurend
doen, alsof het niet gebeurd is. Laat hem niet verge-
ten, dat hij handelde „in naam des Konings“, en bo-
vendien allerlei publieke hâtelijkheden in rapporten
etc. verbreed heeft, die hij niet met niet-publieke
vriendelijkheidsjes moet camoufleren. Paulus nam
ook geen presentjes aan van de wethouders van Fi-
lipp. Lethicisme is een poging om een (we zouden
haast ondeugend zeggen: verabsoluteerden, in elk
geval van de rest losgemaakten) Schriftinhoud —
de „liefde“ — toe te passen op een anderen
bodem, dan dien der feiten. Ongeloof.

Trouwens, welken handdruk geeft dr B. zelf? Hij
bezwert voor de machten boven en beneden, dat die
en die niet „preken“ mag voor Gods volk, want
— de man leert dit en dat niet. En als ik dan een
bijbel-met-kantteekeningen of een ander boek van die
zeer accurate preek-verbod-uitvaardigers bekijk,
onder het aspect van de vraag: mogen die mensen
zonder waarschuwing onze jeugdverenigingen etc. infil-
treëren met hun schrijven, dan klangt de man:
„wij zaten erop te wachten“, dat zoo'n recensie komen
zou, en dan nog enkele van die gelijkheidsjes, die,
merkwaardig genoeg, verschijnen in dezelfde week,
waarin mijn laatste artikelje over die kantteekenin-
gen die gelijkheidsjes met de feiten komt beschâmen.

Ook dr B. moet eens ophouden zijn publieke hande-
lingen in het vergeetboek te laten overdragen. Aan
„ophalen“ hebben wij geen behoefte, maar aan „weg-
werken“ evenmin. Synode-handelingen hebben nu een-
maal het ongeluk, dat ze zichzelf aanprizen, en als
„beschreven recht“ willen blijven
gelden. En „liefde“ is niet los van recht en waar-
heid; en openbare zaken zijn wat anders dan private;
en wie een hoofdstuk schrijft over een niets-zeg-
gend handdrukje van twee particulieren, die toch
kerkhistorie willen forceeren, die moet niet vergeten,
dat dr B. tot alle ouderlingen zei:
geeft dezen mensen geen hand-
druk in uw ambt. En beter dan een hoofd-
artikelje over een teruggestuurd cadeautje,
is een hoofdstuk over een door dr B. ondertekend
rapport over openbare grove zondaren tegen 't 4e,
5e, 6e, 9e gebod van de wet des Heeren. Demonstreert
hij met zulke rapporten zijn liefde voor de kerk?
Nu dan, laat hem dan niet klagen, als wij hem
daarin serieus nemen.

Trouwens, als dr B. nu zoo graag toenaderen wil,
en dan de KERK, zie hierboven, daarin liefhebben,
waarom weigert dan ook hij als deputaat voor
samenpreking te antwoorden op enkele voor de kerk
belangrijke vragen van anderen, aan wie hij
eveneens mag vragen wat hij wil?

Ik wilde, dat men niet langer over beuzelingen
schreef, als de hoofdzaken toegedeekt blijven. 'n Hoofd-
artikelje over een teruggezonden cadeautje! Heb ik
soms hoofdstukjes geschreven over wat ze uit de

OP EN OM 'T KERKPLEIN

Greijdanus Viator

(Een herinnering)

Op den 19en Mei zal het een jaar geleden zijn, dat
Saekle Greijdanus, die trouwe, noeste en bescheiden
werker in Jezus ontslapen is en gekomen aan 't voor-
loopig einde van de reis. Een reis, een pelgrimage is
het leven voor Greijdanus geweest.

Over de vreemdelingschap hier praatte hij weinig.
Daar had hij het te druk voor.

Maar een pelgrimsreis is zijn tocht geweest, door
schoenmakerswerkplaatsen, collegezalen van de V.U.,
de pastorieën van Zuid-Beijerland, Rozenburg en Pas-
sens in Kampen..... Zóer begeerig naar een beter
en hemelsch vaderland.

Als het noodig was, heeft hij dat ook zoo gezegd.

2

Jaren geleden kwamen studenten eens bij hem
om een advies. Ze waren in tweestrijd of ze naar een
uitvoering van de Matthäus-Passion zouden gaan of
niet. En toen ze er niet uit konden komen besloten
ze eens den goeden raad van „Greijd“ te vragen. De
professor hoorde hen geduldig aan, dacht even na en
zei: „Nu, als de heeren niet zeker zijn, dan moeten
ze het niet doen. Zoolang een mensch aarzelt, moet
hij geen stap verzetten“. En na even gewacht te heb-
ben: „Het is ook niet zoo erg om deze dingen te laten
loopen. De heeren moeten niet vergeten, dat we op
reis zijn. En als je op reis bent, dan heb je ook niet
alles bij je. Dat is ook goed. Dan ga je naar huis ver-
langen“. Weer even stilte: „Als de reis is volbracht“
— de wenkbrauwen gingen omhoog, die groote trouwe
oogen schoten vuur — „en als we straks thuis zijn,
dan hebben we alles. De heeren weten het wel: wat
geen oog gezien en geen oor gehoord heeft en in geens
mensen hart opgeklimmen is“.

Stilte.

3

Toen stond Professor Greijdanus op, geleidde „de
heeren“ vriendelijk naar de deur en ging dan weer
aan het werk.

Zoo volbracht hij de Christenreise naar de eeuwig-
heid.

Greijdanus Viator.

Thans wacht hij, in gemeenschap met al de zielen-
onder-het-altaar en met al de heiligen den grooten Dag
des HEEREN.

En bij ons is de gedachtenis van dezen rechtvaardige
ten blijvenden zegen: „als je op reis bent, dan heb je
ook niet alles bij je“.

De apostel zei: „Wij zijn in h pe zalig geworden“.

D. E. C.

buurt van dr B. mij teruggestuurd hebben? Nog wel
v or de handteekening van dr B. zich plaatste onder
allerlei slechte stukken? Oeh neen, ik heb er niet over
gekikt, er is wat beters te doen. Maar als dr B. zulk
een thema een hoofdstuk waard vindt, laat hem dan
eens gaan informeren bij dr W. G. Harrenstein, die
ook zoo over liefde praat. Die stuurde (in kerkeraads-
verband) ook iets terug, en het was nog wel een bij-
drage, op tijd, om dr B. met heel zijn synode terug
te houden van de dwaasheden, die de kerk nu al jaren
lang verscheuren. Omdat men niet wil toegeven, wat
toch nuchtere werkelijkheid is.

K. S.

Amersfoort

Amersfoort doet weer van zich spreken in verband
met den kerkstrijd. De synodocratische kerkeraad
lanceerde een voorstel tot „hereeniging“.

Onlangs heeft prof. Holwerda in ons blad in het
kort iets weergegeven van het optreden der synodo-
cratische hiërarchie in die plaats. Ook zonder de d -
tails, die hij vermeldde, is echter de schande van die
historie al monumentaal en officieel vastgelegd in het
afzettingsvonniss, dat daar door een ontrouwe classis
en ontrouwe ambtsdragers voor het oog des Heeren
werd geveld. In dit breede stuk lezen wij tegelijk het
wettige besluit, dat de kerkeraad in meerderheid nam
overeenkomstig belijdenis en kerkorde, welk besluit
voor de satellieten der synode aanleiding werd tot het
uitspreken van hun zware vonnis. Hier volgt de tekst:

„De classis Amersfoort van de Gereformeerde Ker-
ken in Nederland, in haar vergadering van 11 Juli
1945, kennis genomen hebbende van de mededeeling
van de Broeders: S. J. Popma, G. W. Bennink, J. J.
v. d. Burg, A. C. van Buuren, E. Douma, W. Duyn,
H. J. Elsinga, T. J. Fennema, J. de Gans, J. M. van
Gent, P. Gilhuis, J. A. Hendriks, H. Hoekstra, J. van
der Horst, J. Kleemans, P. Koning Hzn, W. Kuipers,
P. J. G. Lammens, J. van Loenen, J. F. Mulder, P. H.
Pilon, O. de Raadt, G. Ruiter, K. Teerink, C. H. Val-
kenburg, N. M. G. van Vliet, J. Vonk en H. J. de Vries,
allen leden van den Kerkeraad van de Gereformeerde
Kerk van Amersfoort:

1. dat de Kerkeraad van deze Kerk in zijn vergadering van 6 Juli 1945 met meerderheid van stemmen heeft besloten:

a. dat zij de leerspraken van 1942/43 niet voor vast en bondig kunnen houden, zolang de Synode dat wat zij schreef over de binding van Toelichting en Praedicties niet geheel heeft teruggenomen;

b. dat zij alle hiermee in verband staande schorsingen en afzettingen van ambtsdragers niet erkennen, omdat deze hebben plaats gehad naar een interpretatie van artikel 31 K.O., waardoor zij ten onrechte als scheurmakers zijn uitgeworpen. Zulks om trouw te blijven aan de door ons, overeenkomstig Art. 53 en 54 K.O. verrichtte onderteekening van de drie Formulieren van Eenigheid, welke onderteekening (volgens het onderteekeningformulier voor dienaren des Woords) inhoudt, dat zij de leer, vervat in die drie Formulieren getrouwd zullen voorstaan en alle dwalingen daartegen strijdende verwerpen, tegenstaan, weerleggen en helpen weren.

Aan dit besluit is toegevoegd, dat tot uitvoering er van moet worden overgegaan; dat bedoeld besluit principieel niet beteekent verbreking van het Kerkverband, dat echter de meerdere vergaderingen Art. 31 K.O. feitelijk buiten werking hebben gesteld, zodat praktisch de Kerkeraad alleen uitvoering aan dit besluit kan geven, door zich buiten het Kerkverband te plaatsen;

2. Dat zij, in die vergadering de minderheid vormende, terstond daarna de volgende verklaring hebben afgelegd:

De meerderheid van den Kerkeraad breekt met het verband der Gereformeerde Kerken in Nederland, zooals dit verband uitkomt in classis, particuliere en Generale Synode. Wij achten deze uittreding in strijd met Gods Woord en kunnen dus niet dit breken van het Kerkverband niet meegaan.

Wij beschouwen ons als de wettige Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort, die als nummer 904 bij de Hooge Overheid bekend staat; en kunnen de uitspraak dezer meerderheid onmogelijk als wettig erkennen, daarentegen wenschen wij, overeenkomstig Gods Woord en het accoord der Belijdenis het verband met de Gereformeerde Kerken met volle overtuiging te handhaven;

3. Dat zij van oordeel zijn, dat Ds E. T. van den Born en Ds B. Holwerda, dienaren des Woords, J. Bikker, A. van den Burgt, H. J. Donker, J. van Gent, R. Heida, L. van den Herberg, J. Janze, C. de Jong, L. Jongeneel, J. Mecuwsen, G. Mul, K. Mulder, J. Slettenaar, F. Sorm, G. Veenendaal, J. Veenendaal, P. Waalewijn en R. K. Zijlstra, ouderlingen en G. J. van den Brink, S. van den Bijl, H. van Donkelaar, G. den Hartog, W. Hogenhout, P. Koning Pzn., H. Niezen, M. A. Pon, J. Schep, J. H. Veenkamp en W. F. Vernhout, diakenen, tezamen vormende de meerderheid in de genoemde kerkeraadsvergadering, zich door dat besluit en de daarna gevolgde handelingen hunnerzijds (n.l. het op Zondag 8 Juli beleggen van afzonderlijke Godsdiensvoeringen) hebben schuldig gemaakt aan de zonde van openbare scheurmaking en dienstengevolge niet langer als trouwe ambtsdragers in de gemeente van Christus mogen worden geduld;

4. Dat zij uit den aard der zaak buiten macht zijn, in overeenstemming met dit hun oordeel, de genoemde personen uit hun resp. ambten te ontsetten, weshalve zij de hulp en medewerking der Classis inroepen, opdat zij in het vervolg bij uitsluiting als de wettige Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort kunnen optreden;

Besluit:

1e. Aan de zich beklagende broeders uit den Kerkeraad van Amersfoort de gevraagde medewerking en hulp ten volle te verleenen;

2e. Naar aanleiding van de verstrekte mededeelingen en op grond van Art. 79 en 80 K.O., voor zooveel noodig gehoord de Deputaten ad Art. 49 K.O. van de Particuliere Synode van Utrecht, met ingang van heden den 11den Juli 1945 Ds E. T. van den Born en Ds B. Holwerda, dienaren des Woords, (en dan volgen weer de namen van de ouderlingen en diakenen als boven, L. D.) uit hun respectievelijke ambten te ontsetten, met de bede, dat zij van hun dwaalweg mochten terugkeeren;

3e. hiervan mededeeling te doen aan de genoemde personen en voor wat betreft Ds E. T. van den Born en Ds B. Holwerda ook aan alle classen van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

4e. Ds S. J. Popma, de broeders G. W. Bennink, J. J. van den Burg, E. Douma, W. Duya, Tj. Fennema, J. de Gans, P. Gilhuis, J. A. Hendriks, H. Hoekstra, J. van der Horst, K. (?) Kleemans, P. Koning Hzn., K. Kuipers, J. van Loenen, J. F. Mulder, P. H. Pilon, O. de Raadt, G. Ruiter, K. Teerink, C. H. Valkenburg, J. Vonk, H. J. de Vries, A. C. van Buuren, H. J. Elsinga, J. M. van Gent, P. J. G. Lammens en N. M. G. van Vliet, resp. dienaren des Woords, ouderlingen en diakenen te erkennen als tezamen vormende den wettigen Kerkeraad van de Gereformeerde Kerk van Amersfoort, bij de Hooge Overheid bekend onder no. 904 op de lijst van Gereformeerde Kerken in Nederland, welke kerk in het verband met de Gereformeerde Kerken wenscht te blijven.

Dit vonnis werd door de ontrouwe ambtsdragers aan den vrijgemaakten kerkeraad gezonden, voorzien van dit onderschrift:

„De Kerkeraad hoopt, dat de bede van de classis in vervulling moge gaan.”

Vanzelfsprekend komen er bij het lezen van dit echt synodocratische document een reeks van vragen bij ons op. Om er enkele te noemen: als volgens de synodocratische theorie een minderheid moet beginnen met zich te onderwerpen aan het besluit van de meerderheid, waarom ging die regel in dit geval dan niet op? Was het in strijd met Gods Woord (zooals dat onder punt 2 wordt beweerd), tijdelijk het verband met de andere kerken te verbreken vanwege de leer en tucht van 1942? Waren de ambtsdragers der kerk door de normale uitoefening van hun roeping in de voortzetting van de kerkdiensten en ook reeds om hun genomen besluit zóó schandelijk in overtreding, dat zij binnen een week moesten worden afgezet?

We gaan maar niet verder. Een classis en een nieuwe kerkeraad, die zich zóó blameeren, hebben het recht verbeurd, te klagen over de scheuring. Wat zij aangedurfd hebben, was de reinste hiërarchie.

L. DOEKES.

„Nabetrachting” op een correspondentie

I.

In ons vorig nummer verscheen de correspondentie tusschen het Amersfoortsche werkomité en het (moderamen van het) Centraal Comité der Antirevolutionaire Partij. We willen gaarne enkele opmerkingen daaraan verbinden.

1. In de eerste plaats mogen wij wel een beetje water naar de zee dragen. Dat blijkt soms toch nog noodig. We merken op, dat ons blad nooit een kerkelijk blad geweest is. Begrijpen we het goed, dan hebben we geen enkel kerkelijk blad bij ons, en zijn onze kerken geen redactrices van organen. Er zijn wel bladen met officiële rubrieken, en ook verschijnen er soms Acta van kerkelijke vergaderingen. Maar zelfs „De Bazuin” was nooit een strikt kerkelijk blad, al hadden door de kerk benoemde hoogleraren of aangewezen deputaten over de algemeene richting of den inhoud in het algemeen wel iets te zeggen. Kerkelijk was nog veel minder „De Heraut”, al noemde dat blad zichzelf ook Heraut der Gereformeerde Kerken. En kerkelijk was ons blad nooit; noch in de dagen waarin het geredigeerd of geleid werd door krachten, die elkaar naar binnen verteerden, noch in den lateren tijd, toen het blad van binnen rust kreeg, en daarom van buiten onrustig werd gemaakt door allerlei meest achter de schermen blijvende bestrijding, of, zooals den laatsten tijd, door deze en door openlijke uitvalen (van „bestrijding” wel te onderscheiden).

Dat wij geen kerkelijk blad zijn, maar een particulier orgaan, bedenke dus ieder, die bovenbedoelde correspondentie leest. Ik heb wel eens wat hooren verluiden, den laatsten tijd, over „gelijgeschakelde” pers, en over „nieuwe bindingen”, soms dan nog „erger dan de synodale”. Ik begrijp er niet zoo heel veel van. Gelijgeschakelde pers? Wie wijst mij het bureau, het directoraat, de Führer-schare aan, die aan de be-

staande bladen een bevel zendt, om bepaalde copie in elk geval op te nemen, copie, die van boven af toegezonden wordt? Ik ken geen zoodanig bureau, of wat er op, lijken mag. Ik ken wel bladen, die zelf klagen over een gelijgeschakelde pers, en bij welke sommigen blijkbaar geen plaats kunnen krijgen, anders zouden ze mij de copie niet toezenden, die zij daar niet opgenomen krijgen. Ik ken ook bladen, die heel eenvoudig van meening zijn, dat een blad het recht heeft, een meening te hebben, en die ook aan het woord te laten komen, en die daarom aan copie, die in vrijheid wordt toegezonden door een nimmer van redactiewege tot medewerking gevraagd persoon en van wiens eventuele invitatie van uitgeverszijde den redacteur ook niets bekend is, indien ze al geplaatst wordt, ingeval van afwijkende meening een woordje toevoegen, of aan de plaatsing van vrij toegezonden stukken zekere voorwaarden verbinden. Ik wou dat verhaal van „gelijgeschakeling” daarom liever aan minder serieuze figuren overlaten. Zoo is het ook met de klachten over nieuwe binding. Wie heeft onder ons „gebonden” aan een bepaalde meening? Ik ken er geen één, en ik geloof ook dat er bij sommigen eerder de schijn van een ongeestelijk-frivool „tärten” is: „schors me dan maar”, dan dat er bij ernstige lichamen als kerkeraden de werkelijkheid zou zijn van een nêiging tot schorsing. Ik geloof, dat we tot schamens toe laboreren aan een door enkele werkers-op-langen-termijn (van buiten onzen kring) uitgelokte ontlanding van zekere nervositeit, die — wat begrijpelijk is, — dan weer onwillekeurig reactie-verschijnselen begunstigt, en dat dan in zulk een klimaat zulke woorden vallen over „bindingen”, „erger dan die van de synodocratie” (die van de häre nog geen enkele met leedwezen als vergrijp aan Christus' koningsrecht erkend en eerlijk in de consequenties teruggenomen heeft). Maar ik ken geen enkele nieuwe binding; en geloof, dat ieder het recht heeft zijn meening te zeggen, mits hij maar niet

den Geest weerstaat, door de laatste schans, die aan de kerk te betrekken gegeven en na de vrijmakingen van 1944 en 1945 weer beschikbaar gesteld werd, op te blazen: de schans van „het argument”. O, gezegend goed: een argument, en dat in een tijd, waarin bijna de heele wereld er geen steek meer om geeft, en we in de dictatuur van den redeloozen wil verzeild raken. „Wee mijn volk”, zou men moeten zeggen overal, waar het volk niet meer maalt om argumenten. Zóó'n volk bluscht den Geest niet uit, maar doet veel erger dingen: het graaft een watergreppel tegen de door Hem te ontsteken branden, een greppel-bij-voorbaat.

Maar, om tot de zaak terug te komen: wij zijn geen kerkelijk orgaan, en de onderteekenaars van het laatste stuk, dat aan het Centraal Comité verzonden is, hebben dus geen enkelen schorsings-wil, geen enkele bindingsmacht en zullen ook zich dagelijks ervan te doordringen hebben, dat zij rekenschap hebben te geven van elke lichtvaardigheid in de adviezen, die zij geven.

2. De term „adviezen” is hier duidelijk. Herhaaldelijk hebben wij ook in dit blad opgemerkt, dat wij het zeer wel kunnen verstaan, dat de kwestie van de samenwerking-al-of-niet uiterst ingewikkeld is, en dat men een dwaas is, als men oordeelt, dat op één dag alles wat de één ziet ook door den ander zoo gezien kan worden. Die dwaazen overigens zijn er altijd aan beide kanten. Ze zijn er aan dezen kant eener scheidslijn, en aan den anderen ook. Als voorbeeld kies ik een zaak, die buiten heel deze kwestie van de politieke „samenwerking” ligt. Ik denk aan de „gezangen-kwestie”, op gevaar af van te herhalen wat reeds enkele malen hier gezegd is. Jaren en jaren lang heeft ons volk geleden onder een principieel onjuiste voorlichting, den regel: „In Gods Huis alleen Gods Woord”. Daar heeft Kuiper destijds zijn menschen mee gepakt; 't was één van zijn bekende slagwoorden. Hij bedoelde natuurlijk: in Gods Huis alleen Gods Woord de báás, het richtsnoer, de rechter, Prachtig. Datzelfde geldt trouwens van alle andere huis, het huis der politiek, der vakvereniging, der schoolvereniging etc. Maar het uitgegeven parool was natuurlijk als regel voor kerkdiensten onjuist; want omdat een kerkdienst ontmoeting is van God met zijn volk, daarom is in den kerkdienst principieel plaats voor het (naar Gods Woord gesneden) woord des menschen. Nu waren er menschen, die dadelijk erop sloegen: gezangen-zingen-zoodra-het-hek-van-den-dam-was. Ik ken een dominee, die dadelijk begon: vier keer zingen in den dienst? dan ook vier keer een gezang! Loopen ze weg? dan nog een woordje achterna om te doen zien: de dominee is onder degenen die daar zingen: wij zijn niet bang, wij zijn in Rome. Maar ik ken ook anderen: toen ik zelf een keer waarschuwde tegen het drijven van de menschen, die jaren lang verkeerd waren opgevoed, door dat parool-van-daarnet, toen waren er die schimpten: ook al kersteniaans? En tegenstanders, die zeiden: ik ben er tegen, maar als ik er voor was, dominee, nou dan deed ik 't als die dominee van zooveen. Doe 't dan toch. Kijk, zulk een mentaliteit doet altijd een massa kwaad.

Laat men ook hier zich er door laten gezeggen. Het advies dat door de onderteekenaars van den laatsten brief gegeven is, zal binnen enkele dagen stormwinden ontketenen. Ik zag pas in de Picture Post een foto van een meneer, die werd opgeleid tot vliegenier, en dus moest gewend raken aan felle windstooten: door een tunnel werd dan met toenemende snelheid zulk een windstoot geleid, en de man, vóór den tunnel geplaatst, kreeg de heele lading in zijn gelaat. Nu was het merkwaardig, hoe tenslotte zijn heele gezicht verwrongen werd tot onherkenbaar wordens toe. Ik vermoed, dat zij die in deze weken gaan blazen, voor een deel gevaar loopen, hun gezicht te verliezen (want de wind gaat dezen keer niet door een tunnel, maar komt versch van tusschen de lippen; en dat diegenen die nog last hebben van het ondergaan van zulke windstootjes, het weer wat benauwd zullen krijgen; en dat dan alleen maar de nervositeit er weer wel bij vaart, d.w.z. nog nerveuzer wordt. Maar laat ons rustig blijven: wie er anders over denkt, dien laten we de argumenten toetsen: wij zeggen hem, dat ook wij zijn moeilijkheden verstaan; we hebben er zelf ook geen plezier van, maar allees verdriet. Doch we willen hem en ons vragen: dank toch voor den argumentendienst: want er zijn ook van die windstooten, die niet door een kunstmatigen tunnel tot leeringen, maar die door de harde feiten der werkelijkheid tot de arbeiders Gods komen. En wie dan niet meer naar het roer luistert, of het niet meer vasthoudt, d.w.z. zich niet meer houdt aan wat hij na rustige argumentatie voor waarheid en recht houdt, wel, die verongelukt, ook al denkt hij, dat hij zich kalm houdt. Want zoo lang je in het vliegtuig zit, is de luchtdruk kalm, maar o wee, als je in het verkeerde zit, of in een dat al niet meer landen kan naar eigen wil en wet.

We willen volgende week nog enkele opmerkingen plaatsen.
K. S.